

**แนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโทสาขาวิชาอาชีวศึกษา
เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**
**Guidelines for Development of Graduate Curriculum
in Vocational Education for Human Resource Development**

◆ ถวิกา เมฆอัครกรณ์

อาจารย์ ดร. ประจำภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Tawica Mekarkakorn

Ph.D., Vocational Education, Faculty of Education, Kasetsart University,

E-mail: fedutim@ku.ac.th

Received: September 25, 2019 ; Revised: October 31, 2019 ; Accepted: November.5, 2019

Abstract

This research objectives were 1) To survey the needs for further study in vocational education for human resource development and 2) To suggest guidelines for the development of graduate programs in Vocational Education for Human Resource Development. The research was survey research which there are 2 phases; phase 1, survey the need for further study. The population consisted of 1) teachers/personnel in vocational education, and 2) others working in related fields in Bangkok and surrounding vicinities, 507 people. The instruments used in the research included questionnaires. The data were analyzed using frequency mean and percentages. Phase 2, finding guidelines for curriculum development by the quantitative method, the population were several graduates, 20 people. Using the tool as a questionnaire, analyze data with mean and percentage. And using guideline for focus group discussion that comprising a representative group of graduates, graduate students, education professionals. The data were analyzed by content analysis. The study found that after-work graduate-level education and short-term courses are in demand. Related considerations are fees, location, courses, and availability. Furthermore, with the study identified needs for more flexibility, accessibility, and increased course credits, along with the need to develop processing, writing, research, creativity, and innovation skills to comply with the national strategy.

Keyword: Curriculum Development Guidance, Vocational Education, Human Resource Development

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจสภาพความต้องการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ แบ่งเป็น 2 ระยะ คือระยะที่ 1 สำรวจความต้องการศึกษาต่อ ประชากร คือ 1) ครูและบุคลากรในสถานศึกษาอาชีวศึกษา และ 2) ผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 507 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ค่าเฉลี่ย และร้อยละ ระยะที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาหลักสูตร โดยวิธีการเชิงปริมาณ ประชากร คือ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา จำนวน 20 คน ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและร้อยละ และใช้แนวคำถามเป็นเครื่องมือในการจัดสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มเป้าหมายคือ ตัวแทนผู้สำเร็จการศึกษา ตัวแทนนิสิตที่กำลังศึกษา และผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า มีความต้องการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตในช่วงนอกเวลาราชการ และสนใจเข้าฝึกอบรมระยะสั้น โดยปัจจัยที่ส่งผลคือ ค่าใช้จ่าย ที่ตั้งของสถานศึกษา หลักสูตร และเวลาการเรียนการสอน ทั้งนี้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรคือ การจัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน ผสมผสานระบบออนไลน์ การสะสมหน่วยกิต พัฒนาการคิด การเขียน การวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรมตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ

คำสำคัญ : แนวทางพัฒนาหลักสูตร อาชีวศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

บทนำ

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคนในประเทศ เตรียมคนให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ก่อให้เกิดคนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยเริ่มจากการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ระดับขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา จนถึงในระดับอุดมศึกษา จากยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ที่มุ่งเน้นในการพัฒนา ประเทศไทย ให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพคน ที่เน้นการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ยกกระดับคุณภาพการศึกษา รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย สืบเนื่องถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ที่ยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) การศึกษาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของสังคม (All For Education) เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทบาทของอุดมศึกษาไทยมีด้วยกันหลากหลายประการ ทั้งการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการ วิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งบทบาทหนึ่งที่มีความสำคัญของอุดมศึกษาคือการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ สามารถปฏิบัติงานได้ตอบสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการ ทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการผลิตบัณฑิตนั้นเกี่ยวข้องกับหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรจะมีการกำหนดปรัชญา วัตถุประสงค์ รายวิชา การจัดการเรียนการสอน และผลการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับปรัชญาของการอุดมศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้ ตลอดจน ความต้องการของตลาด ทำให้เกิดกระบวนการประเมินหลักสูตรเพื่อทบทวนเกี่ยวกับคุณภาพและความทันสมัยของหลักสูตร (Polsaram, P., 2006) สถาบันอุดมศึกษาไทยจึงเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และในปัจจุบันการอุดมศึกษาไทยต้องเตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้เท่าทันโลกเทคโนโลยี คิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ชาติประเทศไทย 4.0

ในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาหนึ่งที่น่าให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนให้มีความสอดคล้องกับตลาดแรงงานเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ไม่เพียงเป็นการพัฒนาคนในวัยเรียน แต่รวมถึงในวัยทำงาน และผู้สูงอายุด้วย ซึ่งอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษามุ่งให้ความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ ทั้งในกลุ่มผู้ที่เตรียมเข้าสู่อาชีพ กลุ่มพัฒนาอาชีพ และกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน รวมถึงการพัฒนา กำลังคนให้มีทักษะการคิด การสร้างสรรค์นวัตกรรมตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ และในหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีจุดมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่จะนำความรู้ความสามารถไปปรับใช้ต่อยอดสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา ตลอดจนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสายงานต่าง ๆ

หลักสูตรมีความสำคัญในการจัดการศึกษา เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ประสพการณ์ทุกรูปแบบให้กับผู้เรียน นับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญหนึ่งของการจัดการศึกษา มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 โดยในทุกหลักสูตรต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้มีความทันสมัยเป็นระยะ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ความต้องการของตลาดแรงงานและผู้เรียนในปัจจุบัน (Ministry of Education, 2017; Oliva, 2009; Ritcharoon, P., 2015) จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีความมุ่งหมายพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นผู้นำทางวิชาการ การวิจัย เชื่อมโยงความรู้สู่การออกแบบสังคมที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคลและช่วงวัย ความต้องการของตลาดแรงงาน และสามารถพัฒนาความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ โดยเปิดสอนมาแล้วกว่า 5 ปี เพื่อให้เกิดการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรดังกล่าวให้มีความทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาดแรงงานและผู้เรียนในปัจจุบัน ดังนั้น จึงได้ทำการวิจัยเพื่อเสนอแนวทางในการ

พัฒนาหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและประเทศเพื่อผลิตนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจสภาพความต้องการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 กลุ่มที่ 1 ครู และบุคลากรในสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งรัฐและเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 135 แห่ง (Vocational Education Commission, 2018) และกลุ่มที่ 2 ผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานองค์การมหาชน และสำนักงานปลัดกระทรวง ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 34 แห่ง (GINFO, 2016) จำนวนที่ละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 507 คน

ระยะที่ 2 กลุ่มที่ 1 บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษาหรือสาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในระยะเวลาภายใน 5 ปี จำนวน 20 คน และกลุ่มที่ 2 กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่มย่อย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มตัวแทนผู้สำเร็จการศึกษา โดยมีคุณสมบัติ คือ จบการศึกษาสาขาวิชาอาชีวศึกษาหรือสาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในระยะเวลาภายใน 5 ปี และสมัครใจเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 7 คน 2) กลุ่มตัวแทนนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ โดยมีคุณสมบัติ คือ นิสิตในระดับปริญญาเอก ชั้นปีละ 2 คน ระดับปริญญาโท 1 คน และสมัครใจเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 7 คน และ 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยมีคุณสมบัติ คือ มีความเชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศึกษา การอาชีวศึกษาหรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และมีประสบการณ์ในด้านดังกล่าวอย่างน้อย 10 ปี จำนวน 7 ท่าน

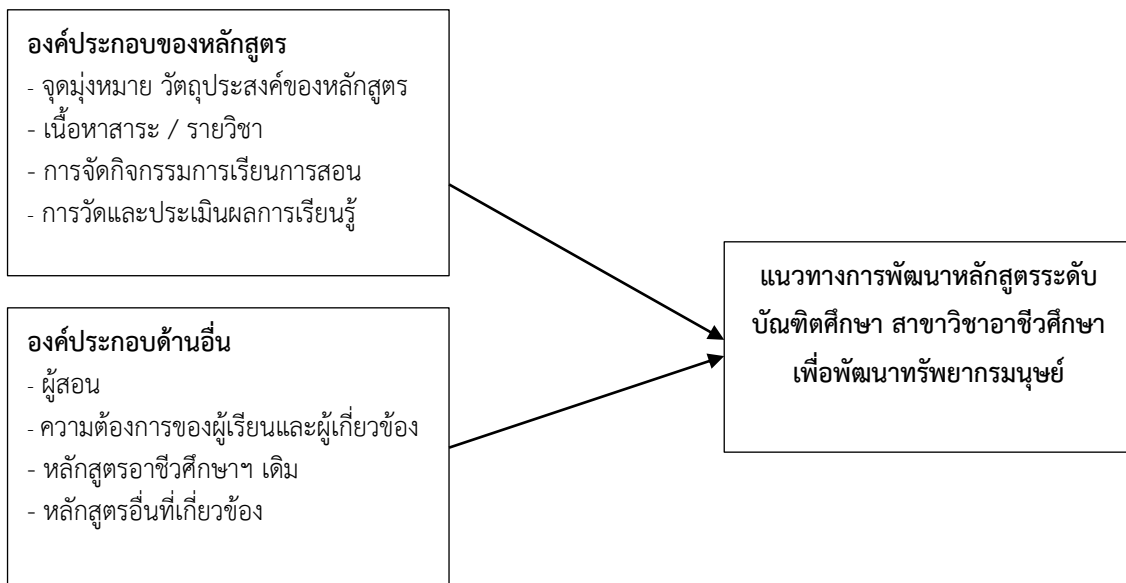
ขอบเขตด้านเนื้อหาในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยจะพิจารณาในประเด็นความต้องการการศึกษาต่อ และแนวทางการพัฒนาในประเด็นเรื่องราววิชา กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการบริหารจัดการหลักสูตร

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยระหว่าง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2562

แนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

หลักสูตรแต่เดิมอาจมองหลักสูตรเป็นรายวิชา เนื้อหาที่ถูกระบุกำหนดเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ หรือเป็นสื่อ นำทางให้ผู้เรียนมุ่งสู่จุดมุ่งหมาย แต่ในมุมมองใหม่ หลักสูตรไม่เพียงเป็นรายวิชา หากเป็นเสมือนแผนที่นำทาง ที่เป็นระบบให้บุคลากรสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ต้องมีการวางแผนแปลงเป็น แผนปฏิบัติ และยังเป็นโปรแกรมการศึกษา กลุ่มวิชา เนื้อหารายวิชา การจัดประสบการณ์ ให้กับผู้เรียน ซึ่งใน หลักสูตรนั้นเป็นมวลประสบการณ์ที่เป็นระบบและหลากหลาย มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม รวมถึงเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่การทำงานได้อย่างมีคุณภาพ (Buasri, T., 1999; Good, 1973; Srisung, P., 2011) ดังนั้น หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจของการศึกษา เป็นโครงสร้างในการกำหนดแนวทางประสบการณ์ของผู้เรียน นับเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดนโยบาย เป้าประสงค์การศึกษา ของชาติสู่สถานศึกษาและนำไปปฏิบัติจริงในการจัดการเรียนการสอน (Pupan, S. 2003)

องค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไปที่สำคัญ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ (Taba, 1962: 10; Wongyai, W., 2009: 469-474)

1) จุดมุ่งหมาย เป้าหมายของหลักสูตร และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ คือ คุณภาพผู้เรียนเมื่อสำเร็จจากหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

2) เนื้อหาสาระ คือ สาระการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับ และเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อก่อให้เกิดความรู้ ทักษะ ความสามารถตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนด

3) การจัดการเรียนรู้ กิจกรรม ประสบการณ์การเรียนรู้ คือ กระบวนการจัดการของผู้สอนที่จะดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระ ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์นำไปสู่การปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตหรือการประกอบอาชีพได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมถึงมีทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิด และคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์

4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คือ กระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ ตลอดจนเนื้อหาสาระและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) เป็นการสร้าง ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรตั้งแต่จุดมุ่งหมาย เนื้อหารายวิชา การเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผล ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรนี้อาจจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วน ไม่กระทบต่อแนวคิดพื้นฐานของหลักสูตร หรืออาจจะทำการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงทั้งระบบ ตั้งแต่จุดประสงค์และวิธีการ (Darbavasu, S. 2005; Taba, 1962; Thumbumroong, S. 1984) ทั้งนี้ปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการ การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ ทักษะคิดและพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรมีความซับซ้อน ต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบโดยการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นพื้นฐาน เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน สังคม การเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งเป็นพื้นฐานเบื้องต้นในการระบุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร รายวิชา รวมถึงประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร มีด้วยหลากหลายทฤษฎี และขั้นตอนที่แตกต่างกัน โดยการพัฒนาหลักสูตร ควรมุ่งให้ความสำคัญกับสังคมและการดำเนินชีวิตของผู้เรียน (Tyler, 1969) ดังนั้น ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรคือ การศึกษาจากสังคม จากผู้เรียน และผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ในด้านที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรนั้น

โดยกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรเริ่มจากการศึกษาความต้องการของผู้เรียน สังคม หรือผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ถึงความต้องการนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นจุดประสงค์ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระความรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (Wongyai, W., 2009: 469-474) ในงานวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในกระบวนการระบบการพัฒนาร่างหลักสูตร โดยต้องมีความสัมพันธ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเตรียมข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยพิจารณาถึงโครงสร้างหลักสูตร รายวิชาที่มีความเหมาะสม จากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพโดยการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องรวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเหมาะสม และนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนนำไปใช้

หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เริ่มเปิดสอนในปีการศึกษา 2540 โดยมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาทางวิชาการ สภาพสังคม ปรับให้สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ รวมถึงนโยบายของมหาวิทยาลัยและคณะศึกษาศาสตร์ด้วย ซึ่งทางหลักสูตรฯ ได้จัดการเรียนการสอน แบ่งเป็น 3 หมวดหมู่ตามประเภทวิชา คือ กลุ่มวิชาทางอาชีวศึกษา กลุ่มวิชาทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และกลุ่มวิชาทางการวิจัย โดยหลักสูตรฯ มีความมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับปริญญาโท เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างเครือข่าย สามารถค้นคว้าวิจัยด้านอาชีวศึกษา และสำหรับในระดับปริญญาเอกนั้นมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้และลึกซึ้ง เชี่ยวชาญในศาสตร์ของการอาชีวศึกษา และสามารถทำการวิจัยหรือจัดโครงการ เพื่อพัฒนาสมรรถนะกำลังคน ซึ่งจากที่ผ่านมา พบว่า จำนวนผู้เรียนมีจำนวนลดลง ทั้งในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก จึงควรมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษา ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานประกอบการ ตลอดจนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่จะต้องพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพ มีประสิทธิภาพ ในการทำงาน ตลอดจนยกระดับมาตรฐานทางอาชีพและการพัฒนาตนเองให้สามารถแข่งขันในระดับสากลได้

หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษาอื่นที่ทำการเปิดสอน โดยในปัจจุบันมีสถานศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกับอาชีวศึกษาลดน้อยลง ส่วนใหญ่แล้วในประเด็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องนั้นมีความมุ่งเน้นผลิตและพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจใน หลักการ ทฤษฎีทางการจัดการศึกษา การบริหาร การวิจัย และการปฏิบัติทางวิชาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณทางวิชาชีพ มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ และการพัฒนา ตลอดจนทักษะในการสื่อสารและการนำเสนอผลงานทางวิชาการ โดยในบางหลักสูตร มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการจัดการเรียน การสอน การฝึกอบรมในสถานประกอบการ การเป็นผู้นำทางวิชาการ (King Mongkut's University of Technology North Bangkok, 2017; Sukhothai Thammathirat Open University, 2019)

ทั้งนี้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรประเด็นด้านการบริหารจัดการ ทางมหาวิทยาลัยหรือคณะ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร ให้กับอาจารย์ พร้อมทั้งมีคู่มือที่ชัดเจน มีกลไกในการติดตาม การจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอเหมาะสม และในด้านการดำเนินการ ควรต้องมีหลักการแนวคิดในกระบวนการการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของผู้จัดทำ / พัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการพัฒนาอาจารย์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจทันต่อการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัจจุบันและสะท้อนถึงอนาคตได้อย่างเหมาะสม (In-Klai, L., Jitgaroon, P., and Pongajarn, W., 2017; Phramaha Sutas Nakkamrian and et.al, 2015) และในด้านของปัจจัยที่ส่งผลต่อการการเลือกศึกษาต่อ แบ่งเป็นปัจจัยภายในของบุคคล ได้แก่ อายุ ความต้องการส่วนบุคคล และ ความคาดหวังของตนในการนำความรู้ที่จะได้รับไปประกอบอาชีพได้ ซึ่งใน

ปัจจัยภายในนี้ เช่นในประเด็นเรื่องอายุ หากบุคคลมีอายุที่มากขึ้น อาจมีปัญหาด้านสุขภาพ รวมถึงภาระหน้าที่เกี่ยวกับครอบครัว ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ได้แก่ ทำเลที่ตั้งของสถานศึกษา ผู้สอนในหลักสูตร การสนับสนุนการศึกษาต่อจากหน่วยงานต้นสังกัด และรวมถึงบุคคลที่แนะนำ (Kitnuntaviwat, V., 2013; Vimolratphanya, P., 1996)

ดังนั้น จากการทบทวนวรรณกรรม ในการวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการประเมินโดยอาศัยพื้นฐานจากกรอบองค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย ด้านจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ด้านเนื้อหาสาระ / รายวิชา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ นอกจากนี้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะพบว่ายังมีองค์ประกอบอื่นที่อาจเป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร ทั้งในด้านผู้สอน และความต้องการของผู้เรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการนำหลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่ดำเนินการเรียนการสอนอยู่ ซึ่งในฉบับปรับปรุงล่าสุดได้เปิดสอนมาแล้วกว่า 5 ปี และหลักสูตรอื่นที่เกี่ยวข้อง มาพิจารณาเพื่อนำไปสู่การวิจัยและได้มาซึ่งแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบ่งการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการศึกษาต่อ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ครู และบุคลากรในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 135 แห่ง แห่งละ 3 ฉบับ รวม 405 ฉบับ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2561) ผู้ให้ข้อมูลคือ ครู บุคลากรสายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในสถานศึกษาอาชีวศึกษา และกลุ่มที่ 2 ผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานองค์การมหาชน และสำนักงานปลัดกระทรวง ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 34 แห่ง แห่งละ 3 ฉบับ รวม 102 ฉบับ (GINFO, 2016) ส่งแบบสอบถามรวมทั้งสิ้น 507 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนคิดเป็นร้อยละ 81.46 (413 ฉบับ)

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม จำนวน 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และตอนที่ 2 ความต้องการศึกษาต่อ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบบเรียงลำดับ (Ranking) และคำถามปลายเปิด (Open-Ended Question)

โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อนำมาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (Taweerat, P., 1997: 117) นำไปปรับปรุงแก้ไขและทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 คน ตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาด้วยวิธีการของ Cronbach เท่ากับ .89

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สำหรับข้อมูลคำถามปลายเปิด

ระยะที่ 2 การหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร

2.1 การสำรวจเชิงปริมาณกับผู้สำเร็จการศึกษา

ประชากร คือ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษา หรือสาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนารัพยากรมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ระยะเวลาภายใน 5 ปี จำนวน 20 คน ได้รับแบบสอบถามคืนคิดเป็น ร้อยละ 85 (17 ฉบับ)

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม จำนวน 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อหลักสูตรฯ โดยมีประเด็นในการสำรวจคือ ด้านจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ ด้านเนื้อหาสาระ / รายวิชา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านผู้สอน และด้านการวัดและประเมินผล เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด (Open-Ended Question) ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (Taweerat, P., 1997: 117) นำไปปรับปรุงแก้ไขและทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 คน ตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ด้วยวิธีการของ Cronbach เท่ากับ .87

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สำหรับข้อมูลคำถามปลายเปิด

2.2 การหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดสนทนากลุ่มย่อย

กลุ่มเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มตัวแทนผู้สำเร็จการศึกษา โดยมีคุณสมบัติ คือ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาอาชีวศึกษา หรือสาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนารัพยากรมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ระยะเวลาภายใน 5 ปี และสมัครใจเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 7 คน

2) กลุ่มตัวแทนนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ โดยมีคุณสมบัติ คือ นิสิตในระดับปริญญาเอก ชั้นปีละ 2 คน ระดับปริญญาโท 1 คน และสมัครใจเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 7 คน

และ 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศึกษา การอาชีวศึกษา และการพัฒนารัพยากรมนุษย์ โดยมีคุณสมบัติ คือ มีความเชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศึกษา การอาชีวศึกษา และการพัฒนารัพยากรมนุษย์ มีประสบการณ์ในด้านดังกล่าวอย่างน้อย 10 ปี จำนวน 7 ท่าน

เครื่องมือวิจัย คือ แนวคำถาม (Guideline) ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็น ได้แก่ รายวิชา กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการบริหารหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่และนับความถี่ และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลด้วยกระบวนการสามเส้า (Triangulation) ด้านจากกลุ่มการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย

วิธีการวิจัย คือ ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จำนวน 3 กลุ่ม เพื่อระดมความคิดและให้ข้อเสนอต่อแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สรุปผลการวิจัย

ความต้องการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ของครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ส่วนใหญ่ มีอายุต่ำกว่า 36 ปี อยู่ร้อยละ 35.68 อายุ 36 – 45 ปี ร้อยละ 31.09 ตามลำดับ และกลุ่ม ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุต่ำกว่า 36 ปี อยู่ร้อยละ 65.88 อายุ 36 – 45 ปี ร้อยละ 28.24 ตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการศึกษาต่อ

N = 413

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (413 คน)	ความต้องการศึกษาต่อ			ความต้องการ ใบประกอบวิชาชีพ		ช่วงเวลาที่สะดวกเข้าศึกษา			ความสนใจในการ ฝึกอบรมระยะสั้น	
	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	ไม่ ต้องการ/ ไม่แน่ใจ	ต้องการ	ไม่ ต้องการ	นอก เวลา ราชการ	หลัง เวลา ราชการ	ในเวลา ราชการ	สนใจ	ไม่สนใจ
กลุ่มครูและ บุคลากรทางการ ศึกษา (328 คน)	141 (ร้อยละ 42.99)	76 (ร้อยละ 23.17)	111 (ร้อยละ 33.84)	201 (ร้อยละ 61.28)	127 (ร้อยละ 38.72)	235 (ร้อยละ 71.65)	43 (ร้อยละ 13.11)	50 (ร้อยละ 15.24)	262 (ร้อยละ 79.88)	66 (ร้อยละ 20.12)
กลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่ เกี่ยวข้อง (85 คน)	39 (ร้อยละ 45.88)	28 (ร้อยละ 32.94)	18 (ร้อยละ 21.18)	41 (ร้อยละ 48.24)	44 (ร้อยละ 51.76)	64 (ร้อยละ 75.29)	20 (ร้อยละ 23.53)	1 (ร้อยละ 1.18)	62 (ร้อยละ 72.94)	23 (ร้อยละ 27.06)

จากตารางข้างต้นพบว่า โดยส่วนใหญ่มีความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ร้อยละ 42.99 ต้องการใบประกอบวิชาชีพครู ร้อยละ 61.28 และต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ร้อยละ 23.17 ซึ่งช่วงเวลาก่อนเรียนการสอนที่สะดวกเข้าศึกษา ส่วนใหญ่คือ ช่วงนอกเวลาราชการถึงร้อยละ 71.65 นอกจากนี้ ยังมีความสนใจในการเข้าฝึกอบรมระยะสั้น ร้อยละ 79.88 ซึ่งหลักสูตรนั้นต้องตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับการทำงาน และสามารถเก็บสะสมหน่วยกิตที่สามารถเทียบโอนได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยในการศึกษาต่อ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด 3 ลำดับ คือ ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ด้านที่ตั้งของสถานศึกษา / ความสะดวกในการเดินทาง และด้านเวลาในการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ

กลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยส่วนใหญ่มีความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ร้อยละ 45.88 และระดับปริญญาเอก ร้อยละ 32.94 ซึ่งช่วงเวลาก่อนเรียนการสอนที่สะดวกเข้าศึกษา ส่วนใหญ่คือ ช่วงนอกเวลาราชการถึงร้อยละ 75.29 นอกจากนี้ ยังมีความสนใจในการเข้าฝึกอบรมระยะสั้น ร้อยละ 72.94 ซึ่ง

หลักสูตรนั้นต้องตรงกับความต้องการและสามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยในการศึกษาต่อ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด 3 ลำดับ คือ ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ด้านหลักสูตร และด้านเวลาในการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ความต้องการในการศึกษาต่อของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท หากเป็นกลุ่มครูหรือบุคลากรทางการศึกษา มีความต้องการศึกษาต่อและได้ไปประกอบวิชาชีพ ส่วนกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องนั้นส่วนใหญ่ไม่ต้องการไปประกอบวิชาชีพ ในประเด็นด้านช่วงเวลาเรียน ส่วนใหญ่แล้วมีความสะดวกในการศึกษาในช่วงเวลานอกเวลาราชการ และมีความสนใจในหลักสูตรที่มีลักษณะเป็นหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจที่สำคัญ คือ ค่าใช้จ่ายในการศึกษา หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร

แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อหลักสูตรของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา

N=17

ประเด็นรายด้าน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	แปลผล
ด้านจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์	4.43	0.71	มาก
ด้านเนื้อหาสาระ / รายวิชา	4.38	0.67	มาก
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.45	0.73	มาก
ด้านผู้สอน	4.63	0.76	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล	4.54	0.65	มากที่สุด
รวม	4.48	0.71	มาก

จากตารางข้างต้นพบว่า บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษาหรือสาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ส่วนใหญ่สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการทำงาน ทั้งในการปฏิบัติงานของตนเอง และการถ่ายทอดสู่ผู้อื่น ด้านการวิจัย ทักษะการคิด และทักษะการเขียนบทความ รวมถึงคุณลักษณะที่ดีในการทำงานด้วย ทั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 1) ด้านจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) ประเด็น 3 อันดับแรก คือ หลักสูตรให้ประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานวิจัย ส่งเสริมให้มีการฝึกฝนทั้งทางด้านวิชาการ และวิชาชีพ และมีความชัดเจนในหลักคิดและแนวทางดำเนินการจัดการศึกษา 2) ด้านเนื้อหาสาระ/รายวิชา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) โดยเป็นรายวิชาที่ตอบสนองการพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดี ในการปฏิบัติงานด้านอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมให้ใช้เสรีภาพเชิงสร้างสรรค์ ทั้งยังช่วยให้ตระหนักต่อความเข้าใจถึงความแตกต่างและข้อจำกัดภายในบุคคล 3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) ประเด็น 3 อันดับแรก คือ การเรียนการสอนให้ความสำคัญในการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) ด้านผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) 3 ประเด็นแรก คือ มีความอุทิศเวลาในการให้คำปรึกษาเพื่อการดำเนินการวิจัย เข้มงวดในการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อนตนเองและสังคมตามจิตสำนึกแห่งวิชาชีพให้แก่ผู้เรียน ให้โอกาสในการร่วมกันกำหนดแผนการเรียน และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชิงวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผล และ 5) การวัดและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) ประเด็น 3 อันดับแรก คือ ผู้เรียนได้รับโอกาสในการประเมินผู้สอน สามารถร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ และมีโอกาสประเมินพัฒนาการทางการเรียนของตนเอง

ผลจากการสนทนากลุ่มย่อย ในกลุ่มที่ 1 ตัวแทนผู้ที่สำเร็จการศึกษา และกลุ่มที่ 2 นิสิตที่กำลังศึกษา ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นไปในทางเดียวกัน ดังนี้ หลักสูตรระดับปริญญาโท ควรมีการเพิ่มเติมในรายวิชาสำหรับผู้ที่จะขอใบประกอบวิชาชีพครู และเนื้อหาเกี่ยวกับการฝึกอบรม การศึกษาพิเศษ และระบบทวิภาคี และในหลักสูตรระดับปริญญาเอก ควรเพิ่มความเข้มข้นในด้านการวิจัย สถิติขั้นสูง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการฝึกอบรม และควรมีการจัดกิจกรรมการดูงานในต่างประเทศ รวมถึงการทำความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศด้วย ทั้งนี้ ทั้งสองหลักสูตรควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานระบบออนไลน์ แบบเทียบโอน และแบบสะสมหน่วยกิต ตลอดจนควรมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้มากขึ้น

ข้อคิดเห็นสำหรับกลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั้น ให้ข้อเสนอแนะเน้นในประเด็นของรายวิชาที่ต้องมีความทันสมัย ในหลักสูตรระดับปริญญาโท ควรจัดแผนการเรียนเป็น 2 ส่วนอย่างชัดเจน สำหรับผู้ที่ต้องการใบประกอบวิชาชีพครูและผู้ที่ไม่ได้ต้องการใบประกอบวิชาชีพ และนอกจากในรายวิชาทางอาชีวศึกษา และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แล้วควรเพิ่มรายวิชาเกี่ยวกับเทคโนโลยี Digital literacy ส่วนในหลักสูตรระดับปริญญาเอก ควรมุ่งเน้นในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน (RBL) พัฒนาทักษะด้านการเขียน เน้นรายวิชาที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตรให้มากขึ้น รวมทั้งเนื้อหาวิชาที่เน้นการสร้างสรรค์การคิดนวัตกรรม และสำหรับผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานทางอาชีวศึกษาควรจัดให้มีวิชาปรับพื้นฐาน ทั้งนี้ ในทั้ง 2 หลักสูตร ควรเพิ่มเนื้อหาที่เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การศึกษา และมีการบริหารจัดการหลักสูตรที่ในลักษณะ Tailor made ให้มีความยืดหยุ่น เหมาะกับผู้เรียนและตอบสนองต่อตลาดแรงงาน รวมถึงการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ และฝึกอบรมระยะสั้นที่สามารถเก็บสะสมหน่วยกิตได้

จากผลการวิจัย เสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนี้

1. ด้านจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ ควรมุ่งเน้นการสร้างความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการทำงาน การพัฒนาความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพให้สามารถปฏิบัติงานได้จริง ตลอดจนการเป็นผู้นำทางวิชาการทางอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2. ด้านเนื้อหาสาระ / รายวิชา

2.1 ในหลักสูตรระดับปริญญาโท ควรจัดหลักสูตรที่มีแผนการเรียน 2 ส่วนอย่างชัดเจน คือ สำหรับผู้ที่ต้องการขอใบประกอบวิชาชีพครู และผู้ที่ไม่ต้องการขอใบประกอบวิชาชีพครู

2.2 ในระดับปริญญาโท ควรเพิ่มรายวิชาที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี Digital literacy การฝึกอบรม การศึกษาพิเศษ และการจัดการเรียนการสอนในลักษณะต่าง ๆ ของการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาที่มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ส่วนในระดับปริญญาเอก ควรเพิ่มรายวิชาที่มุ่งการวิจัยที่ใช้สถิติขั้นสูง การพัฒนาทักษะ การเขียนเชิงวิชาการ และในทั้ง 2 ระดับควรมีการเพิ่มรายวิชาเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การศึกษาด้วย

2.3 มีการจัดกลุ่มรายวิชาที่เป็นพื้นฐานทางด้านอาชีวศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็น รายวิชาพื้นฐานของหลักสูตร ซึ่งอาจจัดในลักษณะเป็นวิชาปรับพื้นฐานที่ไม่นับหน่วยกิตเพื่อเป็นการปรับ พื้นฐานผู้เรียนก่อน

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.1 ควรใช้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนในระดับบัณฑิตได้ พัฒนาทั้งด้านวิชาการ ทักษะการคิด ตลอดจนการพัฒนาทักษะทางการวิจัย

3.2 เพิ่มเติมการทำความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น ทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาอาจารย์และนิสิตทางด้านวิชาการและ ประสบการณ์ทางด้านอาชีวศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่อไป

3.3 เพิ่มเติมการจัดกิจกรรมดูงานในต่างประเทศ นอกจากจะมีกิจกรรมดูงานในประเทศแล้ว ควร มีการดูงานในต่างประเทศเพิ่มเติม เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กับอาจารย์และนิสิตได้มีประสบการณ์ที่กว้างขึ้น นอกจากการศึกษาจากเอกสาร ทั้งยังเป็นการฝึกทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมเพิ่มเติมด้วย

3.4 การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานระบบการเรียนในห้องเรียนและระบบการเรียน ออนไลน์ เนื่องด้วยเป็นการเอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนของนิสิตทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3.5 ควรจัดให้มีหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น ระบบการเทียบโอนหน่วยกิต หรือการสะสมหน่วย กิต เพื่อเป็นการสร้างโอกาสในการเรียนให้กับผู้เรียนที่ไม่สามารถลางานเพื่อศึกษาต่อหรือเข้าเรียนได้ตาม หลักสูตรปกติได้ ตลอดจนผู้เรียนที่มีความต้องการเรียนในบางหัวข้อ หรือประเด็นที่สนใจและเป็นประโยชน์ใน การทำงานของตน ทั้งนี้ อาจจะต้องสนองในประเด็นด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา เนื่องด้วยเป็นการศึกษาที่ไม่ เต็มตลอดหลักสูตร อาจเป็นการแบ่งเบาในด้านค่าใช้จ่าย

4. ด้านผู้สอน ควรมีการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะ การคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณาจารย์ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และนำไปสู่การให้ คำปรึกษาในการดำเนินการวิจัย วิทยานิพนธ์ต่อไป

5. ด้านการวัดและประเมินผล ควรมีการให้ผู้เรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีโอกาสประเมินพัฒนาการทางการเรียนของตนเอง ตลอดจนมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายวิธี เพื่อเห็นการพัฒนาและความก้าวหน้าของผู้เรียนในหลากหลายมิติ

6. ด้านอื่น ๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้มากขึ้น เพื่อให้เข้าถึงผู้ที่มีความสนใจในการเข้าศึกษาต่อ ไม่ว่าจะเป็นทางสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ หรือเครือข่ายศิษย์เก่า

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ความต้องการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ นั้น มีความสอดคล้องกันทั้งสองกลุ่ม คือ ค่าใช้จ่ายในการศึกษา และเวลาในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเห็นได้ว่ามีความสนใจในการเรียนนอกเวลาราชการ เนื่องจากข้อจำกัดในการลาศึกษา และจำนวนภาระงานที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bulpakdi, B. (2018) และ Suwan, S. and Chumnongnart, C. (2011) ที่พบว่า ช่วงเวลานอกเวลาราชการมีความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน เพราะไม่กระทบต่อเวลาการทำงาน เหตุด้วยผู้ที่สนใจมีงานทำและมีภาระหน้าที่ และในประเด็นของค่าใช้จ่ายในการศึกษา พบว่ามีความต้องการ ได้รับทุนสนับสนุน รวมถึงต้องมีการวางแผนงบประมาณในการศึกษาต่อด้วย (Pluemsamran, T., 2010) จากปัจจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคคลที่อยู่ในการทำงาน แต่หากต้องการการสนับสนุนในด้านของงบประมาณ ทุนสนับสนุน รวมถึงการจัดสรรเวลาในการพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ความสามารถที่ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง และเพื่อความก้าวหน้าในการทำงานของตน

แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า แนวทางการจัดปรับปรุงพัฒนาในบริบทของกระบวนการบริหารจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทนั้น ควรมีการวางหลักสูตรที่ชัดเจนสำหรับผู้ที่ต้องการใบประกอบวิชาชีพครู เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนได้อย่างเหมาะสมและสามารถนำไปสอบได้ รวมทั้งการศึกษาต่อยอดสู่ระดับปริญญาเอกที่มีความเข้มข้นในด้านการวิจัย ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในแต่ละบุคคลทางอาชีวศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งในระดับบัณฑิตศึกษานั้น ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานระบบออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยมากมายที่ผู้เรียนให้ความสนใจกับการเรียนที่ควบคู่กันทั้งแบบออนไลน์และแบบเผชิญหน้า (Boyle, Bradley, Chalk, Jones and Pickard, 2003; Niramol, K., Chumruksa, C. and Sae-tae, K., 2017) โดยในระยะเริ่มแรกควรจัดในลักษณะผสมผสานและคำนึงถึงการใช้งานออนไลน์ที่เข้าใจได้ง่าย เนื่องจากผู้เรียนในระดับบัณฑิต โดยเฉพาะในระดับดุษฎีบัณฑิตบางครั้งเป็นผู้ที่มีอายุที่อาจจะไม่ชำนาญในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งการเรียนการสอนในลักษณะออนไลน์อาจเป็นอุปสรรคในการเรียนได้ อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานระบบออนไลน์นั้นทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่เข้าใจ ช่วยพัฒนาการเรียนรู้อันเป็นรายบุคคล รวมถึงการลดระยะเวลาในการเดินทางในกรณีของผู้เรียนติดภารกิจ ทั้งนี้ จึงควรมีการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีความเหมาะสมยืดหยุ่นกับผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีการมุ่งในความ

เชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bulpakdi, B. (2018) ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ผู้เรียนสามารถมีโอกาสเลือกเรียนตามความเชี่ยวชาญ ซึ่งทางหลักสูตรสามารถจัดรายวิชาที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้ โดยเสริมรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี การรู้เท่าทันในประเด็นต่าง ๆ การวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การศึกษา รวมถึงการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมที่จะตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติไทยแลนด์ 4.0 และเพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ ลดค่าใช้จ่ายทั้งหลักสูตร รวมถึงพฤติกรรมของคนในยุคปัจจุบันที่ต้องการหาความรู้ในเรื่องเฉพาะหรือในระยะเวลาอันสั้น ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบระยะสั้น สามารถเก็บสะสมหน่วยกิต หรือมีประกาศนียบัตรรับรอง ตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าว ทั้งนี้ การบริหารจัดการหลักสูตรต้องมีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงในระดับบัณฑิตศึกษาจากระดับปริญญาโทสู่ระดับปริญญาเอก และควรมีความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เพื่อเป็นการเปิดมุมมองใหม่ พัฒนาแนวคิดและการใช้ภาษา เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวัฒนธรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนในประเด็นการประชาสัมพันธ์หลักสูตรนับเป็นสิ่งสำคัญที่ควรพัฒนา เพื่อเป็นการถ่ายทอดข้อมูลของหลักสูตรให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะผ่านทางเว็บไซต์ หรือสื่อ โซเชียล ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนารัพยากรมนุษย์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ในสถานการศึกษาอื่น สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของผู้เรียน
2. สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนารัพยากรมนุษย์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ควรมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรในหลากหลายช่องทางมากขึ้น เช่น การสร้างและพัฒนาเว็บไซต์ของตนเอง การเพิ่มช่องทางในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น รวมถึงการรักษาคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการบอกต่อของผู้สำเร็จการศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการเก็บข้อมูลในเขตพื้นที่อื่น และรวมถึงกลุ่มบุคคลในสถานประกอบการภาคเอกชน เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มในการศึกษาต่อที่เพิ่มขึ้น อาจทำให้พบความเหมือนหรือความแตกต่าง และนำข้อมูลมาพัฒนาหลักสูตรได้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนในลักษณะที่ต่างกัน

References

- Bulpakdi, Buntarika. (2018). An Analysis of Trends in Curriculum Development for Doctoral Program in Vocational Education Leadership. *Journal of Education Studies*. 46(3), 118 – 135. (in Thai)

- Boyle, T., Bradley, C., Chalk, P., Jones, R. & Pickard, P. (2003). Using blended learning to improve student success rates in learning to program. *Journal of Educational Media*, 28(2-3), 165-178.
- Buasri, Tumrong. (1999). *Curriculum Theory: Design and Development*. Bangkok: Thanatat Printing. (in Thai)
- Darbavasu, Sajeewan. (2005). *Curriculum and Basic Education Management*. Bangkok: Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University. (in Thai)
- GINFO. (2016). *Departments in Public organization*. (online). Retrieve from: <http://www.oic.go.th/ginfo/page1.asp?i=013>. Access date: 15 December 2018. (in Thai)
- _____. (2016). *Departments in various ministries*. (online). Retrieve from: <http://www.oic.go.th/ginfo/page1.asp?i=002>. Access date: 15 December 2018. (in Thai)
- Good, C. V., (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill.
- In-Klai, Lookkhan., Jitgaroon, Phongluck., and Pongajarn, Wiraporn. (2017). Guidelines for Developing on the Curriculum Development Process of Pibulsongkram Rajabhat University according to Thai Qualifications Framework for Higher Education : TQF 2009 and the Curriculum Standards of Higher Education 2015. *The 17th Graduate Studies of Northern Rajabhat University Network Conference*. 305 – 316. (in Thai)
- King Mongkut's University of Technology North Bangkok. (2017). *Master of Science in Technical Education Program in Vocational and Technical Education Management (Revise B.E. 2560)*. (Copy document). (in Thai)
- _____. (2017). *Doctor in Philosophy Program in Vocational and Technical Education Management (Revise B.E. 2560)*. (Copy document). (in Thai)
- Kitnuntaviwat, Virut. (2013). Factors Affecting the Needs for Pursuing Further Study in a Master of Education Degree, Majoring in Business and Vocational Education, at Faculty of Education, Chulalongkorn University: A Multiple Discriminant Analysis. *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*. 13(1), 20-33. (in Thai)
- Ministry of Education. (2017). *Higher Education Standard Curriculum 2018 and Relevant Standards*. (online). Retrieve from: <http://cid.buu.ac.th/standard/Standard%20Curr-2558-Book.pdf>. Access date: 15 November 2018. (in Thai)

- Niramol, Khunarnan., Chumruksa, Chatchawan. and Sae-tae, Kanchai. (2017). Need of pursuing doctoral degree in Education Technology and Communication Faculty of Education, Thaksin University. *Thaksin University Library Journal*. 6(1), 164 – 193. (in Thai)
- Oliva, P. F. (2009). *Developing the curriculum*. (7th ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Phramaha Sutas Nakkarnrian and et.al. (2015). The Action of Thai Qualifications Framework for Higher Education: Problems Barrier Adjustment and Improvement. Bangkok: Academic Affairs Division Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (in Thai)
- Pluemsamran, Tawut. (2010). *Research report: the needs to study in doctoral level, Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University*. (online).
Retrieve from: http://thesis.swu.ac.th/swufac/Phy_Ed/Tawut_P_R407371.pdf.
Access date: 20 May 2019. (in Thai)
- Polsaram, Pansak. (2006). *Trend in Research and Educational Development for the Future*. Bangkok: Office of the Education Council, Ministry of Education. (in Thai)
- Pupan, Sunee. (2003). *The basic concepts of creating and development*. Chiang Mai: The Knowledge Center. (in Thai)
- Ritcharoon, Pichit (2015). Curriculum Evaluation: Approaches, Procedures, and Its Utility. *STOU Education Journal*. 8(1), 13 – 28. (in Thai)
- Srisung, Patcharee. (2011). Basic Knowledge of School Curriculum Development. *Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University*. 12(January-December), 91 – 104. (in Thai)
- Sukhothai Thammathirat Open University. (2019). Master of Education in Curriulum and Instruction division in Major of Vocational Education and Occupation. (online).
Retrieve from: https://www.stou.ac.th/thai/courses/Master_62/educa_62.asp#career_mas. Access date: 25 May 2019. (in Thai)
- Suwan, Sumit. and Chumnongnart, Chantima. (2011). *The Upper Level Study Requirement in Graduated Level of Teacher and Educational Personnel in The Western part of Thailand* (Research Report). Nakhon Pathom: Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus. (in Thai)
- Taba, H., (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York: Harcourt, Brace & World.

- Taweerat, Puangrat. (1997). *Research Methods in Behavioral Science and Social*. Bangkok: Srinakharinwirot Prasarnmit University. (in Thai)
- Thumbumroong, San. (1984). *Curriculum and Curriculum Management*. Bangkok: Kriengsak Printing. (in Thai)
- Tyler, R. W. (1969). *Basic principle of curriculum and instruction*. Chicago: University of Chicago press.
- Vimolratphanya, Panit. (1996). *An analysis of teachers' and educational personnels' needs for further study in a master of education degree, twilight program, majoring in educational research, Bangkok Metropolis and vicinities*. Master Thesis, Education Research Department, faculty of Education, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Vocational Education Commission. (2018). List of Educational Institutions affiliated with VEC. (online). Retrieve from: <http://www.vec.go.th/th-th/หน่วยงานในสังกัด/สถานศึกษาในสังกัดสอศ>. Access date: 15 December 2018. (in Thai)
- Wongyai, Wichai. (2009). *Encyclopedia of the Professional Teacher in Honor of His Majesty the King On the auspicious occasion of the 80th Birthday Anniversary*. Bangkok: Secretariat Office of the Teachers Council of Thailand. (in Thai)

Tawica Mekarkakorn, Ph.D., Lecturer, Vocational Education Department, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok, Thailand.